

การวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

An Analysis of Trends in Curriculum Development for Doctoral
Program in Vocational Education Leadership

บุณทริกา บุณภักดิ์

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องการวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิต ทางด้านอาชีวศึกษาประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา ประชากร คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจำนวน 135 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 405 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูส่วนหนึ่งมีความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยต้องการศึกษาต่อภาคนอกเวลาราชการมากที่สุด ด้านการวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิต ทางด้านอาชีวศึกษา พบว่า หลักสูตรในประเทศไทยจะเน้นความรู้ความสามารถด้านการบริหาร การพัฒนาหลักสูตร และการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอาชีวศึกษา ในขณะที่หลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นการเตรียมผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะด้านความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา รวมทั้งทักษะด้านการจัดการเรียน การสอน โดยมีการกำหนดสาขาวิชาที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกตามความ เชี่ยวชาญ ด้านแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาความเป็นผู้นำทาง

อาชีวศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบหลักสูตร ในด้านเนื้อหาการเรียนรู้ พบว่านวัตกรรมทางอาชีวศึกษา การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา และ การพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา เป็นเนื้อหาที่ควรให้ความสำคัญ ในด้านด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ควรมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศในการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา ในด้านวิธีการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีการเชิญอาจารย์พิเศษหรือวิทยากรที่เป็นผู้มีประสบการณ์มาร่วมสอน และเน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน 2) ด้านการจัดการศึกษา หลักสูตรควรมีการแบ่งสาขาเป็นสาขาวิชาเฉพาะ โดยเปิดสอนทั้งภาคปกติและภาคนอกเวลาราชการ ในส่วนคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ พบว่าหลักสูตรต้องผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหา และมีความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

คำสำคัญ: แนวโน้ม / การพัฒนาหลักสูตร / อาชีวศึกษา

Abstract

This research studied an analysis of trends in curriculum development for Doctoral Program in Vocational Education Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University. The aims of this study were to: 1) study the need for further education in the Doctoral Program in Vocational Education Leadership; 2) analyze the curriculum of the Doctoral Program in Vocational Education Leadership in Thailand and the United States; 3) analyze the trends in curriculum development for the Doctoral Program in Vocational Education Leadership. The population comprised 135 public and private vocational colleges in Bangkok and its suburbs. The sample consisting of 405 administrators and colleges were purposively randomly sampled. The interviewers analyzed the trends in curriculum development consisted of 7 experts. The research found that some administrators and teachers have a desire to study in the Doctoral Program in Vocational Education Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University. They desire to study a part-time program. The analysis of the curriculum of the vocational education curriculum at the Ph.D. level in Thailand will focus on management competence, curriculum development and enhancing skills related to vocational education. However, courses in the

United States focus on preparing competent leaders and enhancing leadership skills in educational administration, including teaching and learning skills. There are a variety of subjects to select from. The trends in curriculum development for the Doctoral Program in Vocational Education Leadership were: 1) curriculum elements; in terms of learning content it was found that the vocational innovation, the development of vocational curriculum and the quality management for vocational education should feature. In terms of the learning management model, there should be cooperation with universities abroad to exchange professors and students. In terms of learning a variety of learning activities should be organized. Special teachers or experienced lecturers are invited, with emphasis placed on practice rather than classroom learning activities. 2) Educational management; courses should be divided into disciplines. The instruction time should be regular and part time. Regarding the desired characteristics of graduates, it was found that the curriculum had to produce graduates with good morals, ethics, communication skills, good human relations, problem solving skills and leadership in vocational education.

KEYWORDS: TRENDS/ CURRICULUM DEVELOPMENT/ VOCATIONAL EDUCATION

บทนำ

การอาชีวศึกษา (Vocational Education) เป็นกระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ รวมทั้งเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาชีพ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนผ่านประสบการณ์จริง ฝึกในสภาพแวดล้อมของการทำงานจริง ฝึกปฏิบัติโดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบเพื่อเสริมจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ และเห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต รวมถึงเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่าการอาชีวศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและสังคมในด้านอาชีพหรือการดำรงชีวิตทั้ง 3 ระดับ นั่นคือ 1) ระดับบุคคล คือ การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามความถนัดและ

ความสนใจ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความสามารถ ทำให้มีโอกาในการทำงานมากขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ตลอดจนช่วยลดความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้คนว่างงาน คนไร้ฝีมือ สตรีและผู้พิการสามารถประกอบอาชีพได้ 2) ระดับชุมชน ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ และ 3) ระดับสังคม เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่ออุตสาหกรรม ทำให้เกิดการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ ซึ่งสามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ (อนุชัย รามวงษ์, 2558) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เทคโนโลยีอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรีในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community) เกิดการแข่งขันการค้าเสรีระหว่างประเทศและเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ที่มีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (ชุตินา สิริทิพากุล, 2557; ดวงนภา มกรานุรักษ์, 2554) อาชีวศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาทางด้านอาชีวศึกษาอย่างจริงจังจะส่งผลดีต่อประเทศในทุก ๆ ด้าน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอาชีวศึกษาจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ที่ผ่านมาอาชีวศึกษาเองกำลังประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัญหาหลัก ๆ สำคัญของอาชีวศึกษา คือ ปัญหาเรื่องการผลิตนักเรียนและนักศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการ หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในบางสาขาล้าสมัย การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้กับภาคอุตสาหกรรมยังขาดครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา คุณภาพครูผู้สอนทั้งในสาขาช่างอุตสาหกรรม พณิชยกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และศิลปกรรม ประเทศไทยมีจุดอ่อนในการกำหนดมาตรฐานชาติเกี่ยวกับอาชีพและวิชาชีพที่จะเป็นกรอบการพัฒนาสมรรถนะของครูอาชีวศึกษาเข้าสู่มาตรฐานสากล (ธีรวิทย์ บุญยโสภณ, 2557) เช่นเดียวกับปัญหาด้านการบริหารอาชีวศึกษาหลายประเด็น เช่น ผู้บริหารระดับสูงไม่เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของงานอาชีวศึกษา ทั้งงานด้านหลักสูตร การบริหาร ไม่มีการพัฒนาหลักสูตรการอาชีวศึกษาให้ทันสมัยและทันต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ครูและผู้บริหารขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเปลี่ยนแปลงอาชีวศึกษา (ธีรพัฒน์ คำคุบอน, 2552) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการอาชีวศึกษาต้องพัฒนาครูและผู้บริหารอย่างจริงจัง

จากข้อมูลสถิติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) พบว่า คุณวุฒิครู-อาจารย์ที่สอนระดับอาชีวศึกษาของภาครัฐ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและต่ำกว่า ร้อยละ 63.58 ภาคเอกชน ร้อยละ 88.48 แสดงให้เห็นว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้ง

ในส่วนภาครัฐและเอกชนควรได้รับการพัฒนาให้มีวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยเรื่องของนโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในระยะ 15 ปี (พ.ศ.2555-2569) ซึ่งได้ กำหนดในนโยบายที่ 2 ด้านการพัฒนาปริมาณและคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา เพื่อเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนในทุก ระดับการศึกษาตั้งแต่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จนถึงระดับปริญญาตรี รวมทั้ง การพัฒนา และสร้างเสริมสมรรถนะและประสบการณ์เพื่อคุณภาพของครู (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555)

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันการจัดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา ที่เปิดสอนในคณะ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในประเทศไทยมีจำนวน 10 หลักสูตร ประกอบด้วย หลักสูตรระดับมหาบัณฑิต จำนวน 7 หลักสูตร จาก 7 สถาบัน และหลักสูตรระดับดุษฎี บัณฑิต จำนวน 3 หลักสูตร จาก 3 สถาบัน ซึ่งเป็นสถาบันของรัฐทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาที่มีจำนวนน้อยจะไม่เพียงพอต่อ ความต้องการในการศึกษาต่อของครูและผู้บริหาร หากครูและผู้บริหารมีความจำเป็นและความ ต้องการในการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาธุรกิจและอาชีวศึกษาเป็นสาขาวิชาหนึ่งในภาควิชานโยบาย การจัดการและ ความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา คือ บริหารการศึกษา พัฒนศึกษา นิเทศการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร อดุมศึกษาและสาขา วิชาธุรกิจและอาชีวศึกษา เพื่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ทางนโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษาที่ครบในทุกระดับการศึกษา สาขาวิชาธุรกิจและอาชีวศึกษามุ่งเน้น การผลิตครูธุรกิจในสถานศึกษาสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาเป็นเป้าหมายหลักสำคัญของสาขาวิชาในการสร้างผู้นำทางด้านอาชีวศึกษาให้กับ ประเทศ และเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติได้ ทั้งนี้ วิรุจ กิจนนทวิวัฒน์ (2555) ได้ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาธุรกิจและอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของครูอาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า มีผู้สนใจที่จะ ศึกษาต่อถึงร้อยละ 47.20 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรปริญญา มหาบัณฑิต อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการศึกษาต่อในสาขา วิชาธุรกิจและอาชีวศึกษาและความต่อเนื่องของหลักสูตร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษา แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของครูและผู้บริหารทางอาชีวศึกษาและความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา
- 2) เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิตทางด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method)

ประชากร

คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล รวม 135 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

- 1) กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารและครูจำนวน 405 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อสถานศึกษาละ 3 คน คือ ผู้บริหาร 1 คน ครู 2 คน
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีวศึกษาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสอบถาม เป็นการสอบถามความต้องการในการศึกษาต่อและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรฯ แบ่งออกเป็น 5 ตอน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

มาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) จำนวน 1 ฉบับ

2) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา จำนวน 1 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม สถาบันละ 1 คน ในส่วนของครูสถาบันละ 2 คนให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามให้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 303 ชุด คิดเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 74.26

การสัมภาษณ์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรฯ ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองที่หน่วยงานต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอแบบบรรยาย ส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรฯ แบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษาของครูและผู้บริหารในวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารและครู ที่เกี่ยวกับความสนใจสมัครเรียน มีผู้สนใจสมัครเรียนจำนวน 102 คน (ร้อยละ 33.70) และไม่สนใจสมัครเรียน 201 คน (ร้อยละ 66.30) โดยเมื่อศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้ที่สนใจสมัครเรียน พบว่า ครูและผู้บริหารช่วงอายุ 40-49 ปี สนใจสมัครเรียนมากที่สุด (ร้อยละ 34.31) โดยผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษาระดับปริญญาโทสนใจสมัครเรียนมากที่สุด (เป็นร้อยละ 59.80) ครูและผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านบริหาร น้อยกว่า 5 ปี สนใจสมัครเรียนมากที่สุด จำนวน 45 คน (ร้อยละ 44.12) ในส่วนความคิดเห็น

ในการศึกษาต่อ พบว่า ครูและผู้บริหารเห็นว่าจำนวนปีที่คาดว่าจะใช้เวลาในการศึกษาต่อที่เหมาะสมคือ 3 ปี (ร้อยละ 58.82) โดยสนใจศึกษาต่อในภาคนอกเวลาราชการมากที่สุด (ร้อยละ 88.24) หน่วยงานมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาต่อ (ร้อยละ 73.53) หน่วยงานส่วนใหญ่อนุญาตให้ลาเรียนได้บางเวลามากที่สุด (ร้อยละ 56.86) ครูและผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการได้รับใบประกอบวิชาชีพจากหลักสูตร (ร้อยละ 91.18) ครูและผู้บริหารเห็นว่าข้อจำกัดของเกณฑ์การรับสมัครเข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุดคือการสอบภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 80.39) และเหตุผลสำคัญในการเลือกศึกษาต่อ พบว่า ครูและผู้บริหารมีความต้องการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ทันสมัย ก้าวทันความต้องการของสังคมมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิตในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษาหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิตที่เกี่ยวกับการอาชีวศึกษาในประเทศไทย 3 หลักสูตรและประเทศสหรัฐอเมริกา 4 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554) 2) หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา (แขนงวิชาการบริหารการอาชีวศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554) และ 3) หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีวะและเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2554) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจาก website ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิตในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการอาชีวศึกษา การอาชีพและเทคนิคศึกษา จำนวน 4 หลักสูตร ดังนี้ 1) Workforce education and Development ของ Pennsylvania State University (Pennsylvania State University, 2016) 2) Workforce education ของ University of Georgia (University of Georgia, 2016) 3) Educational Leadership ของ Western Michigan University (Western Michigan University, 2016) 4) Educational Program Development with a concentration in Vocational Education ของ University of South Florida (University of South Florida, 2016)

การวิเคราะห์หลักสูตรในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปพบว่า สถาบันที่จัดการศึกษาหลักสูตรดุขภูฏบัณฑิตเกี่ยวกับอาชีวศึกษาในประเทศไทย มี 3 หลักสูตร ในคณะศึกษาศาสตร์ 2 หลักสูตร และคณะ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม 1 หลักสูตร โดยมี 2 มหาวิทยาลัยที่กำหนดสาขาวิชาทางด้านอาชีวศึกษา ส่วนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดเป็นแขนงวิชาการบริหารอาชีวศึกษา ในสาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา การกำหนดชื่อหลักสูตรภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกัน คือ ศิลปศาสตรดุขภูฏบัณฑิต การศึกษาดุขภูฏบัณฑิต และปรัชญาดุขภูฏบัณฑิต

ในส่วนของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า ทุกหลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารอาชีวศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรทางด้านอาชีวศึกษา ด้านความเป็นผู้นำที่ประยุกต์องค์ความรู้ด้านการบริหาร มีความรู้ความสามารถด้านทักษะการวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้กับสังคม และเสริมสร้างการมีทักษะทางคุณธรรม จริยธรรม โดยหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ

ด้านโครงสร้างของหลักสูตร ทั้ง 3 หลักสูตรมีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตรวมและหน่วยกิตของวิชาเอก รวมทั้งวิทยานิพนธ์ โดยการกำหนดจำนวนหน่วยกิตรวมต่ำสุดที่ 48 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตมากที่สุดที่ไม่น้อยกว่า 58 หน่วยกิต การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกแตกต่างกันไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต ถึงไม่น้อยกว่า 22 หน่วยกิต วิชาเอกบังคับของแต่ละมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกัน โดยมี 1 แห่งกำหนดจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต อีก 2 แห่งกำหนดจำนวน 9 หน่วยกิต ส่วนวิชาเลือกในสาขามี 1 หลักสูตร กำหนดไว้ต่ำสุด 6 หน่วยกิต วิชาสัมมนามีเพียง 1 มหาวิทยาลัยที่กำหนดเป็นวิชาเอก ส่วนการทำวิทยานิพนธ์เท่ากันทุกมหาวิทยาลัยจำนวน 36 หน่วยกิต การกำหนดวิชาแกน/วิชาบังคับพบว่า รายวิชาบังคับ ในทุกมหาวิทยาลัยกำหนดจำนวน 2-3 รายวิชา โดยมีหลักสูตร 2 หลักสูตร ที่มีรายวิชาทางด้านนวัตกรรมทางอาชีวศึกษา การบริหารจัดการทางอาชีวศึกษา

รายวิชาเลือกในสาขา ในแต่ละหลักสูตรมีจำนวนตั้งแต่ 8-15 รายวิชา หากเน้นทางด้านอาชีวศึกษา มีรายวิชาเลือกเกี่ยวกับ 1) การบริหาร เกี่ยวกับภาวะผู้นำ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และระบบสารสนเทศ 2) หลักสูตรและการสอน 3) การวิจัย 4) ชุมชน 5) การศึกษาพิเศษ 6) การศึกษานอกระบบ 7) การเปรียบเทียบ 8) เรื่องเฉพาะและปัญหาพิเศษ ถ้าเน้นทางด้านการบริหารด้านอาชีวศึกษา มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนารูปแบบการจัดการ การบริหารคุณภาพอาชีวศึกษา รายวิชาสัมมนา และเรื่องคัดเฉพาะ หากหลักสูตรเน้นเป็นแขนงวิชา รายวิชาเลือกต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 ส่วน

โดยเน้นรายวิชาสัมมนาทางด้านการบริหารและวิจัย รายวิชาการศึกษาอิสระ และมีรายวิชาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านการบริหารอาชีพศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีพศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า โครงสร้างหลักสูตรทางด้านอาชีพศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกัน โดยมหาวิทยาลัย 4 แห่งมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อเตรียมผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ พร้อมกับการเพิ่มทักษะการบริหารความเป็นผู้นำ ทักษะที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้ด้านอาชีพศึกษา ซึ่งแต่ละมหาวิทยาลัยมีการกำหนดสาขาวิชาทั้งใน ส่วนรายวิชาแกน รายวิชาบังคับ รายวิชาเลือก รายวิชาด้านการวิจัยและวิทยานิพนธ์ แตกต่าง กัน มีมหาวิทยาลัย 2 แห่งที่มีการกำหนดให้ผู้เรียนเลือกสาขาวิชาเฉพาะ ให้เลือกความเชี่ยวชาญ เป็น 3 กลุ่มวิชาเฉพาะ คือ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์/การพัฒนาองค์กร (Human Research Development/ Organization Development) 2) โรงเรียนสู่การทำงาน (School-to-Work) และ 3) ความเป็นผู้นำทางอาชีพและเทคนิคศึกษา (Career Technical Education Leadership) ส่วน University of Georgia แบ่งกลุ่มวิชาเฉพาะเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ธุรกิจศึกษา (Business Education) 2) ครอบครัวและการศึกษาผู้บริโภค (Family and Consumer Science Education) 3) การตลาดศึกษา (Marketing Education) 4) สาธารณสุขศึกษา (Healthcare Education) 5) เทคโนโลยีศึกษา (Technology Education) และ 6) การค้าและอุตสาหกรรมศึกษา (Trade and Industrial Education)

ในส่วนโครงสร้างหลักสูตร พบว่า มหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่งมีการกำหนดเงื่อนไขในการเรียนที่แตกต่างกัน โดยมหาวิทยาลัย 3 แห่งมีการกำหนดเป็น Credit hours อย่างน้อย 54-90 ในส่วนรายวิชาแกน แต่ละมหาวิทยาลัยมีการกำหนดแตกต่างกัน อยู่ในช่วง 3-9 Credit hours วิชาเอกบังคับและวิชาเอก 9-15 Credit hours ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายวิชาต่างๆ ที่กำหนด หรือสาขาวิชา/วิชาเฉพาะที่แต่ละมหาวิทยาลัยจะกำหนดความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน ส่วนวิชาวิจัย จำนวน 9-18 Credit hours โดยมีมหาวิทยาลัย 1 แห่งที่มีการกำหนดให้เรียนวิชาพื้นฐานจิตวิทยาและสังคม ส่วนวิทยานิพนธ์ มีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตตั้งแต่ 9-13 Credit hours ส่วนมหาวิทยาลัย 1 แห่ง มีการกำหนดโครงสร้างเป็นหน่วยกิต และมีมหาวิทยาลัย 1 แห่งที่ไม่กำหนดจำนวนหน่วยกิตแต่สาขาวิชาจะเป็นผู้กำหนดจำนวนปีที่ สามารถทำวิทยานิพนธ์มากที่สุด 8 ปี

เมื่อพิจารณาในรายวิชาต่าง ๆ พบว่า มีรายวิชา 1-5 รายวิชาที่ เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ การบริหาร การจัดการและการนิเทศทางอาชีพศึกษา นอกจากนี้ยังมีรายวิชาที่เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารการเงิน งบประมาณ และการบริหารงานบุคคล ในส่วนรายวิชาอื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้องจะเป็นรายวิชาทางด้านพื้นฐานการพัฒนาองค์กร ปรัชญา จริยธรรม หลักสูตรและการสอน และการวิจัย การประเมิน การประเมิน เทคโนโลยี การอบรม และการสัมมนา รวมทั้งรายวิชาที่ทำให้เกิดความน่าสนใจที่แตกต่างจากหลักสูตรอื่นๆ เช่น กำลังคนในนานาชาติ หรือความเท่าเทียมและการเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ นอกจากนี้ยังพบว่ามี 3 หลักสูตร ที่มีการกำหนดรายวิชาการฝึกงานในองค์กรหรือการเรียนรู้ในการทำงานเพื่อผู้เรียน และมีการเชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทักษะการฝึกปฏิบัติงาน และเข้าใจในระบบการทำงานมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตรในประเทศไทยและในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความแตกต่างกัน โดยหลักสูตรในประเทศไทยจะเน้นความรู้ความสามารถด้านการบริหาร การพัฒนาหลักสูตร และเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอาชีวศึกษา ส่วน หลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นการเตรียมผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะด้านความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา รวมทั้งทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดสาขาวิชาที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกตามความเชี่ยวชาญ การกำหนดรายวิชาในหลักสูตรทั้งในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีวิชาด้านความเป็นผู้นำและวิชาทางด้านการบริหารอาชีวศึกษา รวมทั้งรายวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องคล้ายคลึงกัน ทั้งการวิจัย การประเมิน การสัมมนา แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกามีรายวิชาที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัย และมีการกำหนดกิจกรรมให้เกิดทักษะในการทำงาน และเชื่อมโยงกับชุมชนมากกว่า

3. ผลการวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

1) องค์ประกอบหลักสูตร

ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ พบว่า หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษาศึกษาควรมีเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางอาชีวศึกษา การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา คุณธรรมจริยธรรมอาชีวศึกษา การพัฒนาครูอาชีวศึกษา การบริหารอาชีวศึกษา การวิจัยทางอาชีวศึกษา ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนอาชีวศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน นโยบายด้านอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาแบบทวิภาคี

ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ควรการจัดการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศด้านการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษากับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

ด้านวิธีการเรียนรู้ พบว่า หลักสูตรควรใช้วิธีการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการเชิญอาจารย์พิเศษหรือวิทยากรที่เป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีวศึกษามาสอน/ร่วมสอน เน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน มีการส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน การกำหนดกิจกรรมต่างๆควรเน้นด้านการเสริมสร้างระบบการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการทำงาน สอนให้เกิดการคิดเชิงระบบ

2) ด้านการจัดการศึกษา

(1) แนวทางในการจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตรจะต้องมีความแตกต่างจากหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิตทางด้านอาชีวศึกษาที่เปิดสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยอื่นๆในปัจจุบัน ควรเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเฉพาะการบริหารอาชีวศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งผู้บริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น โรงเรียนฝึกอาชีพต่างๆ ส่วนการดำเนินการหลักสูตรเกี่ยวกับการกำหนดเวลาสอน ควรเปิดสอนทั้งภาคปกติและภาคนอกเวลาราชการ

(2) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

ในด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ พบว่า ควรมีการกำหนดเรื่อง การมีคุณธรรม จริยธรรมและมีทักษะในการสื่อสารและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การอุทิศตนให้กับส่วนรวม มีความรับผิดชอบ มีทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและการสื่อสาร มีวิสัยทัศน์และสามารถวางแผนได้ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เฉพาะที่เป็นประเด็นน่าสนใจ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษาของครูและผู้บริหารในวิทยาลัยอาชีวศึกษา

พบว่าในส่วนของกลุ่มผู้ที่สนใจสมัครเรียนส่วนใหญ่สนใจศึกษาภาคนอกเวลาราชการ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นผู้บริหารและครูที่มีงานทำอยู่แล้ว การศึกษาต่อในภาคนอกเวลาราชการไม่กระทบกับการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์, ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, สิริฉันท สติกรกุล, เตชะพาหพงษ์, ปทีป เมธาคณวุฒิ, วราภรณ์ บวรศิริ,

และ อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2553) รวมทั้ง ธาตุณี ปลื้มสำราญ (2553) พบว่าหลักสูตรมีความน่าสนใจเพราะสามารถเรียนไปพร้อมกับทำงานได้โดยจัดการเรียนการสอนในช่วงวันธรรมดา ช่วงเย็นหรือวันเสาร์-อาทิตย์ ไม่ต้องลางาน และจากผลการวิเคราะห์พบว่าเหตุผลสำคัญที่ต้องการศึกษาต่อเพื่อต้องการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ทันสมัย ก้าวทันความต้องการของสังคมและเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้เหมาะกับหน้าที่การงานและเพื่อเพิ่มคุณวุฒิให้สูงขึ้น ซึ่งในปัจจุบันคนทุกคนต้องมีความรอบรู้ และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพราะยุคสมัยนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ขาดิไทย (2555) ที่พบว่าแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้ได้รับวุฒิที่สูงขึ้น มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น รวมทั้งต้องการความมั่นคงก้าวหน้าด้านอาชีพ

2. ผลการวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิตทางด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อเปรียบเทียบหลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิตทางด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความแตกต่างกัน โดยหลักสูตรในประเทศไทยทุกหลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารอาชีวศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตรทางด้านอาชีวศึกษา สามารถเป็นผู้นำที่ประยุกต์องค์ความรู้ด้านการบริหาร มีความรู้ ความสามารถด้านทักษะการวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้กับสังคม และเสริมสร้างการมีทักษะทางคุณธรรม จริยธรรม ส่วนหลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นการเตรียมผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะด้านความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดสาขาวิชาที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกตามความเชี่ยวชาญ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักสูตรของไทยสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในระดับปริญญา ดุษฎีบัณฑิตว่าจะต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ระดับสูงหรือความเข้าใจในวิชาชีพเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในสาขาวิชาชีพของตนให้ก้าวหน้า พร้อมทั้งแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสาขาวิชาของตน ส่วนหลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกา จะเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำในสาขาวิชาด้านอาชีพ เพราะเห็นว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำจะทำให้การทำงานเกิดกระบวนการพัฒนา โดยคุณลักษณะของความเป็นผู้นำหรือผู้บริหารจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) และจากความเชี่ยวชาญของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หลักสูตรในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีความหลากหลาย ซึ่งผู้เรียนจะสามารถเลือกเรียนได้ตามความเชี่ยวชาญ เช่น บางมหาวิทยาลัยแบ่งเป็นกลุ่มวิชาเฉพาะเป็น 6 กลุ่ม

บางมหาวิทยาลัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ ความชำนาญ ตามสาขาวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนิตย์ เจริญชัย (2546) ที่พบว่าในการประเมิน หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาบัณฑิตและนักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะทาง อาชีวศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านการสร้างอาชีพเฉพาะด้านด้วย แต่หลักสูตรในประเทศไทยไม่ได้มีการแบ่งเป็นสาขาวิชาเฉพาะแต่จัดเป็นวิชาเอก/แขนงวิชาที่แยกออกมา จากบริหารการศึกษาเป็นวิชาเอก/แขนงวิชาการบริหารอาชีวศึกษา ซึ่งจะเน้นการรู้รอบ รู้ลึก ในบริบทของการบริหารอาชีวศึกษา

ในส่วนของเนื้อหารายวิชาพบว่า หลักสูตรทั้งในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีวิชาด้านความเป็นผู้นำและวิชาทางด้านการบริหารอาชีวศึกษา รวมทั้งรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องคล้ายคลึงกัน ทั้งการวิจัย การประเมิน การสัมมนา แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีรายวิชาที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัย เช่น รายวิชากำลังคนในนานาชาติ หรือความ เท่าเทียมและการเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ นอกจากนี้ยังเน้นวิชาที่เกี่ยวกับการฝึกงานซึ่งเป็นลักษณะ ของการลงมือปฏิบัติงานจริงอย่างมีแบบแผน Work Based Learning (WBL) โดยมีการฝึกงาน ที่มีการเชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่งจะให้ผู้เรียนมีทักษะและเข้าใจในระบบการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ยังเน้นความหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ นอกเหนือจากการบรรยาย มีรายวิชา สัมมนา การศึกษาเปรียบเทียบ และการจัดกิจกรรมที่ได้ออกไปศึกษาดูงาน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ มาลัย จีรวฒนเกษตร (2551) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดหลักสูตรครุศาสตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดรายวิชา การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงบประมาณควบคู่กับการบริหารการเงิน และรายวิชา ที่เกี่ยวข้องในรูปของรายวิชาสัมมนา และควรเน้นการศึกษาเปรียบเทียบทั้งภายในและต่าง ประเทศ เช่นเดียวกับที่ สุชาติ นันทะไชย, มณฑป ไชยชิต, สุดารัตน์ สารสว่าง, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2557) ได้ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎี บัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แล้วพบว่า บัณฑิต ส่วนใหญ่เห็นว่าการศึกษาดูงานต่างประเทศมีความเหมาะสม ส่วน ประดิษฐ์ มีสุข และ ทรวงธรรม ธีระกุล (2551) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในบทความเรื่อง วิฤตคุณภาพบัณฑิตศึกษากับบทบาทมหาวิทยาลัยว่า การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จะต้องมีการให้นักศึกษาได้มีโอกาสและ หาความรู้ใหม่ด้วยตนเองในลักษณะของการจัดวิชาสัมมนาและเน้นกระบวนการวิจัย

3. ผลการวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ความเป็นผู้นำทางอาชีวศึกษา

ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ พบว่านอกเหนือจากการเน้นวิชาที่เสริมสร้างทักษะทางด้านอาชีวศึกษา เช่น นวัตกรรมทางอาชีวศึกษา การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา หรือรายวิชาใหม่ๆที่ทันสมัย เช่น รายวิชายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนอาชีวศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน จากการที่ประเทศไทยอยู่ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีตลาดและฐานการผลิตสินค้าร่วมกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี โดยแรงงานจะเป็นกลุ่มสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (ชุตินา สิริทิพากุล, 2557) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ยังเป็นอีกประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะจริยธรรมในการทำงาน ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอาจผ่านการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาคี ตามที่ ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) ได้ศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564) พบว่า การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาควรเน้นการฝึกปฏิบัติและร่วมมือกับสถานประกอบการ เพื่อให้ นักศึกษาได้สัมผัสกับอาชีพจริง เข้าใจการทำงานในสถานการณ์จริง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน

การจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี เพื่อพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ต้องอาศัยคณาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญและมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่กว้างขวาง มาลัย จีรวัฒน์เกษตร (2547) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ อดุสากรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่า ควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาสอนร่วมหรือมีกิจกรรมทางวิชาการกับอาจารย์ชาวต่างประเทศ เพื่อพัฒนาแนวคิดและการใช้ภาษา วิธีการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมจึงเป็น สิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้

1) ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรระดับ ดุษฎีบัณฑิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

www.senate.go.th

ประดิษฐ์ มีสุข, และทรงธรรม ชีระกุล. (2551). วิกฤตคุณภาพบัณฑิตศึกษากับบทบาทมหาวิทยาลัย, ใน *หนังสือทักษิณวิชาการ' 51 มหาวิทยาลัยทักษิณกับทางแก้วิกฤตของชาติ* (119-143). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย, ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, สิริฉันท สติรกุล เตชพาหพงษ์, ปทีป เมธาคณวุฒิ, วราภรณ์

บวรศิริ, และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์. (2553). *การศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางการจัดการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันพระบรมราชชนก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์. (2554). *หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2554* [เอกสารอัดสำเนา].

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. (2555). *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)* [เอกสารอัดสำเนา].

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะศึกษาศาสตร์. (2554). *หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีพศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554)* [เอกสารอัดสำเนา].

มัลย์ จีรพัฒน์เกษตร. (2551). *รูปแบบการจัดหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีพศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*. สืบค้นจาก http://kukr.lib.ku.ac.th/proceedings/KUCON/search_detail/result/11126

วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์. (2555). *ความต้องการศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจและอาชีพศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2555). *ข้อมูลด้านการศึกษา*. สืบค้นจาก <http://www.vec.go.th/techno/บริการข้อมูล/ข้อมูลสถิติด้านการศึกษา>.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุชาดา นันทะไชย, มณฑป ไชยชิต, สุภารัตน์ สารสว่าง, วิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ, และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2557, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 15(1), 91-104.
- เสาวนิตย์ เจริญชัย. (2546). *การประเมินหลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต (สาขาอาชีพศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อนุชัย รามวงษ์กูร. (2558). *กระบวนการค้นคว้าทางอาชีพศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Pennsylvania State University. (2016). *Doctoral degree program*. Retrieved from <http://ed.psu.edu/lps/workforce-ed/grad-program-folder>
- University of Georgia. (2016). *Ph.D. in workforce education*. Retrieved from <https://coe.uga.edu/academics/degrees/phd/workforce-education>
- University of South Florida. (2016). *Educational program development with a concentration in Vocational Education*. Retrieved from <http://www.coedu.usf.edu/main/departments/ache/OutlineofDegreeProgram.htm>
- Western Michigan University. (2016). *Career and technical education concentration in the Ph.D. in educational leadership*. Retrieved from <https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u281/2013/phd-cte.pdf>

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร.บุญทริกา บุญภักดี อาจารย์ประจำสาขาวิชาธุรกิจและอาชีพศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
อีเมล: buntarik@hotmail.com